Het fascisme in Nederland
Erich Wichman

Aan de enkele ‘dwazen’, die in Nederland ‘fascisten’ waren, tien jaar voordat in Italië het woord ‘fascisme’ ontstond, wordt deze brochure eerbiedig opgedragen door een der hunnen.

Ik spreek liever van ‘Rebels Pattriotisme’. Wat ik tegen het gebruik van het woord ‘fascisme’ voor een Nederlandse actie heb, zal ik later zeggen. Dat zal echter niet helpen: het woord is er, het ding is er. De Italiaanse werkelijkheid dringt zich op. Wat zij toen wilden telt niet meer.

Toen, ja toen. Men zegt dat ‘la vecchia Italia’ haast even verrot was als ‘het oude Holland’ was en nóg is (en waarschijnlijk blijven zal tot het, dán zeer nabije, definitieve einde). Dat zeker niet waar. Maar het jonge Holland was toen niet zo heel veel slechter dan ‘la giovine Italia’. Slechter toch. Het had moeten gaan…

Toen was Holland waarschijnlijk nog te redden, en wij waren jong en sterk. Holland heeft ons wel klein gekregen om klein te kunnen blijven, liet ons schreeuwen en hongeren, herkauwde onderwijl. Ja ja, nu is het weiland kaal (‘de dorre akker’) en er is al merkbaar minder te herkauwen. Dat land en volk geen eer bezaten, dat hinderde niemand, zolang er ‘centjes’ (Matth. Maris) waren. Nu ook de centjes in aantal verminderen (aan verband gelooft natuurlijk geen ‘verstandig mens’), nu het waarschijnlijk al te laat is, is het nu anders? En heeft het zin of waarde, als Holland minder op de centjes gaat letten… óm de centjes? Het noodlot der staten is met geen hocuspocus te bezweren; volksziekten genezen niet met kwakzalversdrankjes!

Wij hebben gelijk gekregen. Wij kunnen nu lachen. Maar wij lachen niet, wij willen graag nu nog ongelijk krijgen en en er zelfs als mensen onze nek voor laten breken, om nu nog ongelijk te krijgen als Nederlanders (of omgekeerd, als men wil). Ook zonder hoop, met de vreselijke zekerheid dat wij steeds meer gelijk zullen krijgen, gelijk tot het einde, het ‘bittere’ einde. Al zullen wij het zelf niet meer beleven dat op de plaats, waar nu de tempel van de God der Nederlanden, het heilige centje, staat, bossen buigend helmgras in de zeewind zwiepend, sierlijke lijntjes krassen in het rulle witte zand, waar korreltjes stuiven en rollen en tuimelen en in de voren der rimpeltjes zacht knarsend over elkander schuifelen…

Hier : Milaan. Een sombere, gejaagde, een titanische, ‘futuristische’, een tragische stad, vergeleken met andere Italiaanse steden. Aan een vergelijking met Holland denkt niemand. Een sterke stad.

Piazza del Duomo. Hier in deze Galerij stonden enige jaren geleden 70 jonge mannen met knuppels. Hier vlogen stenen. Van hier zijn zij later opgetrokken en hebben de ‘Avanti’! Uitgebrand (het zal nog enige tijd duren voordat wij optrekken en ‘Het Volk’ uitbranden…) En verder…

Hier is de ‘wereld’ gered – of de ‘Westerse Beschaving’. Voor hoelang? Was het de moeite waard? Was het goed? Niet vragen, dóen.

Zie deze stenen. Overal buiten de drukste straten is Milaan geplaveid met rivierkiezels van de vorm en grootte van een ei (‘ciottoli’). Het is niet prettig, daarop met versleten zolen te lopen. Maar men kan die gemakkelijk uit de grond trekken en heeft dan een zeer effectief en toch zelden dodelijk projectiel. Als de communisten niet zo’n kinderlijke voorliefde voor automatische en mechanische werktuigen, met name revolvers, gehad hadden, zodat ook fascisten die gebruiken moesten, zouden er nóg minder doden gevallen zijn.

De eigenlijke wapens waren : de knuppel (‘il santo Manganello’), deze stenen, zomede – wonderolie (‘olio di ricino, olio divino’). Het is dan ook niet alleen om onze nationale wreedheid (ik weet van een dapper Nederlands soldaat, die een levende kat ‘voor de aardigheid’ in de brandende kachel stopte), dat zoiets bij ons wel heel veel bloediger zou kunnen zijn. Wat een Amsterdamse kei is onhandelbaar en gevaarlijk ding…

Nu wordt er nog wel in heel Italië iedere dag ongeveer, in een donker hoekje, een fascist vermoord of mishandeld; maar ‘er is iets dood, en goed dood, in Italië’ (Mussolini).

De voorgeschiedenis is lang : Risorgimento, Irredentisme, Futurisme. Interventisme. Oorlog, Arditisme… Wij hebben van dit alles niets gehad; wat daarop had kúnnen lijken (het wás er…) is bijtijds gesmoord, uitgehongerd, weggemoffeld, als schadelijk voor de 'zaken'. Wij zijn voor dit alles 'gespaard gebleven'. Jawel, 'gespaard'!

Er moeten dan maar eens enige dingen gezegd worden, die men niet gaarne hoort :

Nederland staat voor een zekerder ondergang dan enig ander land van Europa, Duitsland noch Frankrijk uitgezonderd. Allereerst natuurlijk om de blindheid – men weet wie de goden daarmede slaan – ten opzichte van het feit zelf ('de gulden handhaaft zich voorbeeldig naast de dollar'). De afwezigheid van schaamte in de schande, maar verder vooral om het ontbreken van wat wellicht met het woord heroïek het best omschreven is, ontbreken zó volkomen, zo zónder schijn zelfs dat er 'zulke dingen' ('he foei!') bestaan, dat men haar niet eens mist.

'God is Geld,' en dat een andere opvatting denkbaar is, weet niemand meer. ('Democratie = plutocratie). Ook in Amerika is God Geld, zal men mij tegenwerpen, en Amerika vergaat nog lang niet. Toegegeven. Maar de Amerikanen zijn kinderlijk en kinderachtig, en wij zijn kinds. De Amerikanen jagen naar de dollar en wij liggen plat terneer voor het centje. Want ja, de jacht zelf naar het geld is in Amerika jeugdig-avontuurlijk, gevaarlijk, heroïsch,. Wij jagen allang niet meer naar geld zelfs, wij loeren, azen op centjes, pingelen, grabbelen…

'Volk van de Ruyter!' Jawel, van de Ruyter. 'En van Tromp!' Ja, ook al van Tromp. Hoera. Ga mee een borrel pakken. Kijk es, ik heb nog een reuzepartij gedrukte sarongs voor Indië…

Zo, gij wildet wel dat dit land bleef bestaan, precies zoals het is, ellendig, zonder volk (maar met veel gepeupel), zonder leven, zonder ziel, zonder durf, zonder liefde, zonder kunst? De rekening is fout.

Hoe het een verkruidenierde staat tenslotte vergaat, lere de geschiedenis, opdat die tenminste enig nut hebbe. Daar is o.a. Het voorbeeld van Venetië. Dan is nu Nederland ongeveer daar, waar Venetië in de achttiende eeuw was. Nog enkele jaren, of maanden, tot er ergens iets gebeurt – en het is uit. Goed uit! Alles weg. Minstens : Limburg weg, Brabant weg, Zeeland weg, en natuurlijk de koloniën weg. Ook de kostelijke centjes weg. De vaalt wacht.

Er zijn nog hier en daar in Nederland, oude, haast versleten, stille slapende stadjes te vinden, zonder garnizoen, zonder fabrieken. Achter voortuintjes, paadjes van witte kiezeltjes, afgezet met kartelige buxus-plantjes, perken met veel geraniums, ook fuchsia's, begonia's en enkele rozenstruiken, gekleurde poppetjes en glimmende glazen bollen, staan nette lage huisjes met blanke hardstenen stoepjes en prachtig spiegelend gepoetste koperen belknoppen. Daar zitten nog weleens na kerktijd op een zonnige zondag, achter keurig gestreken gordijntjes, en weer geraniums, twee lieve oude mensjes met witte haren zwijgend bijeen. Tot buiten het grind der paadjes knerpt en dan het belletje tjingelt, en oude stuurse meid met muts en schort door de gang sloft, en andere lieve oude mensjes binnenlaat, die neerzitten en mee koffiedrinken uit de grote koppen, fraai versierd met goud en spreuken. Dan wordt er gepraat. Daar wordt nog wel eens van het 'Nederlandse leger', van 'onze jongens' gepraat.

De anderen, ook zij die niet weten mogen, niet weten willen, weten hoe het ermee staat. Zij weten ook wat de Nederlandse soldaten van 'de rotzooi' te zeggen hebben, en dat weten ook de officieren heel goed : niet veel zullen er vóór durven gaan, als het ernst wordt… En als de vijand er is, dan zullen onze soldaten hard, hard, lopen, lopen, lopen, help, help, terug, naar huis, naar moeder!… of misschien, als daarachter de moed-makende mitrailleur niet mee mocht lopen, in 's hemelsnaam vooruit, naar de vijand, met de handjes in de lucht, heel hoog : 'Och toe asjeblief meheir, doe me nou gein kwaod, ik sel je huisch alles fertelle!' Want 'liever Jantje laf dan Jantje dood,' dat is nu óns nationale spreekwoord.

Wél zullen vechten, en misschien zelfs goed vechten, de soldaten van… het Nederlands-Indische Leger, die gerecruteerd en met een handgeld van f 200,- Nederlands Courant gelijmd worden uit de

in het (stief-)vaderland ‘onnutte’, ‘onbruikbare’, ‘mislukte’, ‘verlopen’ ‘sujetten’… uit de ‘stoutmoedigen’, de ‘koenen’, de ‘kloeken’, de ‘stoeren’; uit de kerels, de durvers, de zwervers, de avonturiers, de… ‘Arditi’; die op torens klommen toen zij jongens waren, en waaruit gij, toen gij nog goede zakenmensen waart, de Ruyters en Trompen wist te maken (gij zijt slechte zakenmensen geworden…). Maar die staan op verloren post. En ook de vele flinke Hollanders in het Franse Vreemdelingenlegioen kunnen u dan niet meer helpen, volstrekt niet meer, omdat het dan te laat is…

En wat zou dan ook de gemiddelde Nederlandse soldaat aanleiding geven, zijn ‘hachie’ te wagen? Hij is als gij, gij zijt het zelf. En wie zal zijn leven wagen voor tuchteloosheid, huichelarij en duitendieverij? Ook gij immers niet – en ook ik niet. En dáárvan alleen zijn staat en vorstin op het ogenblik het symbool. Wie zijn leven niet wil wagen voor het Holland-van-heden behoort te verdwijnen, en zál verdwijnen, zéker, ‘zo’ of ‘zo’. Wat wil men liever? Misschien is er nog keus. Misschien. Als er nog zijn, die hun ‘hachie’ voor het Holland-van-morgen willen wagen.

Ik weet wel: de zuidelijke provinciën, Limburg, Brabant, Zeeland (‘het donkere zuiden’, zegt men), zijn sterker, gezonder… Vlaamser, dus… Belgischer. Ja schreeuw maar, er zijn twee mogelijkheden en niet één meer : óf Zeeland, Brabant en Limburg Belgisch, óf Vlaanderen (de ‘zuidelijke’ of ‘Oostenrijkse’ Nederlanden} Nederlands. De Walen weten en zeggen dat, wij niet. Want zoiets te weten en te zeggen, dat is… gevaar, en het gevaar is immers de ondergang. Nee, niet het gevaar is de ondergang, de vrees voor het gevaar is de ondergang! Ja, het lijkt u veiliger als alles blijft precies zoals het juist op dit onvolvloekbaar ogenblik is. Stilstaan : er is geen stilstaan, er is groeien en vergaan!

Ja, er is nog een Nederlandse jeugd – ginds in Vlaanderen. Maar die ‘behoort in ons land geen steun te vinden.’ Brrr. Want anders pakken de Walen ons bij onze ‘gros point sensible’, de portemonnee. Toch kan alleen een jeugd (Giovinezza, Giovinezza, Primavera di Bellezza’) ons helpen.

Ik heb de 90-jarige Garibaldianen zien marcheren. Als ik het niet geweten had, dan had ik toen geleerd, ten eerste dat Italië, ook vroeger, met zo verloren geweest kan zijn als men zegt (en als wij zijn, en blijven, als er geen ‘wonder’ gebeurt), en ten tweede, o Hollands hazenhart, dat enthousiasme niet alleen voor de staat, maar ook voor de mens gezond is.

Maar ook van onze ‘intellectuelen’ is dat enthousiasme geen eigenschap. ‘La blague a tué toutes ces bêtises heroiques, et les peuples qui ne les possèdent plus, sont condamnes a perir’ (Journal des Goncourt, 1871). Schelden, ‘kankeren’, dat gaat nog, maar niets doen: het is zo compromitterend, als men zich vergist! En de anderen, waartoe ik de eer heb te behoren, laat hen rusten (of juist niet…). Er zijn er verhongerd, er zijn er, die van ellende een einde zochten, velen zijn onder het juk gekropen en verloren, en de rest is heel oud en heel moe, die wacht op u, jeugd, àls gij er nog zijt.

Maar is het dan niet beter, vraagt er een en citeert Nietzsche, om een stervend volk rustig te laten sterven? Wat kan het Sirius schelen, zou Renan zeggen, als Holland verrot en verdwijnt? Het land, waarin vijf jaren geleden Bernard Gits verhongerde? Ook ikzelf dacht dikwijls: laat dit jammerlijkste aller landen, dit verloederdste aller volken, hoe eerder hoe liever vergaan. Het is een eis van ‘Hollandse’ zindelijkheid. Wij zitten goed hierbuiten om het vermakelijke ontbindingsproces te aanschouwen. Het land heeft niet meer verdiend; voor wat hebben wij te danken, dan voor smaad en ellende?

Men weet, dat de ‘Hollandse zindelijkheid’ bij het eigen lichaam ophoudt…

Wij mogen niet zo algemeen van ‘vergaan’ spreken. ‘Vergaan’, ‘ondergaan’, dat klinkt zo kwaad niet, dat klinkt veeleer poëtisch, naar ‘décadence latine’ of zo. Ware het, dat met een grote gulp de Noordzee zelve het land weer haalde, ‘ontworsteld aan de baren’, men zou haar daarbij zelfs behulpzaam kunnen zijn… Dat zou mooi zijn. Maar het is niet mooi, en het was niet mooi, en het wordt niet mooi; ons wacht geen heroïsch noch idyllisch einde, wij waren niet heroïsch noch idyllisch; wij waren grutters, gaan failliet en de boel wordt verkocht, ons wacht niet het einde van Babel of Carthago, van Sodom of Atlantis, ons wacht ons eigen erbarmelijke einde. Bij de eerste

grote schoonmaak worden wij aan de vuilnisman meegegeven. De vaalt wacht…

Ik zeg ‘wij’, en ja, dat zijn wij-zelf. En onszelve zo mogelijk daarvoor te bewaren, dat is ons heel bescheiden doel. Daarom alleen moest men niet van ‘fascisme’ spreken: men mag onze jammerlijk Hollandse, onze enig mogelijke opvatting, toch in geen enkele zin met het trotse fascisme, zelfs niet met de al veel botter bewegingen in Spanje, Hongarije, Beieren enz. vergelijken. Wij, die in het gunstigste geval wachten en kletsen, wij hebben geen recht op het ‘zwarte hemd’ van hen die deden, werkelijk; zelfs niet op ‘Hakenkreuz und Stahlhelm, schwarz-weiss-rotes Band’..!

O ja, wij hebben eigenlijk ongelijk: Holland behoort te verdwijnen. Maar wij, wij hebben maar een vaderland te verliezen, of onzin, wij hebben maar een vaderland te winnen, want wij hebben geen vaderland. En daarom komen wij terug om de kastanjes uit het vuur te halen… zodra er kastanjes ín het vuur zijn. Want zonder onze boog wordt Troje niet veroverd!

Was die Grossen Gutes taten,
Sah ich oft in meinem Leben.
Was uns jetzt die Volker geben,
Deren auserwählte Weisen
Nun zusammen sich beraten,
Mogen unsre Enkel preisen,
Die’s erleben!
(Goethe, 1824)

- 1924! Ja, wij ‘prijzen’!
Boven op een stervend land, och arm, een dodelijke ‘regering’. Zij heeft geen schuld: elk land heeft de regering die het verdient, van ouds. Wij deze: ‘La Republique des camarades’. Een slechte regering is een ziekte, waarvoor een gezond volk immuun is; veeleer een ziekteverschijnsel dan een ziekte, en allerminst de oorzaak der ziekte. Een ziekteverschijnsel behoort te blijven bestaan, totdat de patiënt genezen of dood is.

Een volk is een groter individu. En met een volksziekte is het als met een andere ziekte. Wij weten allang, dat bv. ‘koorts’ geen ziekte is, maar een ziekteverschijnsel, of zelfs een verdediging tegen de ziekte; dat de werkelijke ziekte verergert, als men de koorts onderdrukt. En ook de ‘werkelijke’ ziekte komt in de regel niet toevallig, er moet eerst als het ware een wil-tot-ziek-worden, een ‘Krankheitsbereitschaft’ zijn, die het lichaam met zichzelf in strijd brengt; men zou kunnen zeggen onder het motto ‘Was mich nicht umbringt macht mich starker.’ Het is misschien niet altijd zo, maar het is in wezen zo: wie ziek wordt, was al ziek.

Zeker : alles wat men sociaal-democratie kan noemen (dat is alles wat men in Nederland ‘politiek’ heet!) is de volksziekte bij uitnemendheid. Maar het is ermede, als met elke andere ziekte. ‘Helpt’ de ziekte in de vreselijke graad van deze dag nóg niet, dan moet zij doorzieken tot David Wijnkoop in het Paleis op de Dam resideert; zelfs al zou het zieke lijf dat niet verdragen, het ware dan misdadig iets anders te willen. Maar ik vrees dat het zelfs daarvoor nu te laat is; ál te zeer heeft zich het ‘communisme’ in Rusland ‘dood geregeerd’… Hier zijn voortaan (tot het einde) ‘les mauvais bergers’ en – domme schapen.

Boven op het zieke, neergezakte, stervende dier, op het vee, op het stemvee, kruipt, gluipt en sluipt, jankt en blaft jakhalsachtig de parasietentroep; zuigt en zwelt. Ja, dáár stroomt de champagne heel anders dan bij de klassiek (of romantisch) geworden ‘uitzuigende kapitalisten’ (al heeft ieder volk ook de kapitalisten die het verdient). ‘Op de gezondheid van het stemvee!’

(Maar een gezond lichaam heeft geen parasieten. Het zou niet helpen nu deze weg te jagen; dan komen er nieuwe…)

Wié zou er in ernst durven ontkennen dat een Tweede Kamer, bij loting tussen alle Nederlanders zonder uitzondering samengebracht, nog in het denkbaar ongunstigste geval bekwamer zou zijn, dan wat nu naar de ‘Leugen der Democratie’ ‘het gehele volk’ heet ‘gekozen’ te hebben? Deze

soort, die al zo oud is als de wereld, zeer wel beschreven bijvoorbeeld in Plato’s ‘Gorgias’, heeft haar hoogste ogenblik gevonden in het ellendigste land, in de ellendigste tijd. Het is een ‘zaak’ geworden, de ‘N.V. Gorgias & Co., Mij. tot liquidatie der Mensheid’, vereniging van ‘mauvais bergers’, waardoor een kleine minderheid erin slaagt, op de werkende meerderheid te parasiteren, héél anders alweer dan de ‘parasiterende kapitalisten’. En geen Caesar heeft ooit een slaaf behandeld, als Pothuis-van-de-SDAP, Pothuis-van-achter-de-voddenkar, een ‘Kameraad’-’arrebeier’!

Er bestaan twee politieke partijen in Nederland (laat u toch niet meer wijsmaken, dat er méér zijn !) : de conservatieve en de revolutionaire. Daarvan telt de revolutionaire niet mee; die bestaat uit enkele oude liberalen en uit enkele anarchisten, en bovendien uit – óns. De conservatieve partij, die men ook de sociaal-democratische zou kunnen noemen, bestaat uiteraard in de eerste plaats uit de sociaal-democraten en communisten, en verder uit hun ‘liberale’, ‘katholieke’ en ‘christelijke’ navolgers en concurrenten. Dit lijkt, voor wie er nooit over nagedacht heeft, misschien paradoxaal, want wat kan er nou ‘revolutionairder’ zijn dan zo’n echte communistische schreeuwlelijk?… Het is echter volstrekt niet paradoxaal.

Er is een aantal ‘mensen’, van het type dat men in andere tijden in de volksgroepen der bedriegers, kwakzalvers enz. placht te vinden, aan het dringen en vechten om de beste plaats bij een boterbord, bij de ‘assiette au beurre’. Een spattend gewar van grissende graaiende handen, zeverende monden, likkende tongen, glimmende gezichten, wringende lijven, duwende ellebogen. Die achteraan staan, weinig te likken krijgen en nog zo afschuwelijk veel ruggen vóór zich zien om woedend op te zijn, die willen heel vooraan komen, die willen het meest, die willen alles hebben, die willen een nog veel groter boterbord helemaal alleen uitlikken (als zij het krijgen wordt het ‘broeder tegen broeder’ al s in Rusland) en noemen zich de ‘revolutionairen’. Nee, of men met zijn kwantum boter meer of minder tevreden is (tevreden is er trouwens niet een; zij ‘eisen’ altijd meer) kan ODS onverschillig laten, dat is ‘zaak’ alleen in hún sfeer. Het criterium is, of men het boterbord behouden en likken wil; en dat willen de ‘mauvaisbergers’, dat willen Wijnkoop en Duymaer van Twist, van de N.V. Gorgias & Co., beiden precies even dolgraag.

En dan zijn er die enkelen, die geen boterbord willen hebben, of, als het dan niet anders kan, tenminste een zo klein mogelijk boterbord, met zo weinig mogelijk likkers, en die volstrekt niet bereid zijn zelf mee te likken. Die noemde ik.

‘Meerwaardetheorie’, ‘historisch materialisme’, ‘klassenstrijd’ enzovoorts, dat alles is maar de ‘Bettelmantel’, dat alles is zo-maar-onzin. De ware leus der firma Gorgias & Co. is ‘Arbeiders aller landen verenigt u!’ (‘en werkt voor ons, de likkers, les mauvais bergers, la république des camarades’). Sijmen betaalt, ja waarlijk. De zaak ‘bloeit’. De ‘klasse’-tegenstelling, naast de geworden en verder wordende tegenstelling van staten en volken. Natuurlijk is het de talrijkste klasse, die men wijsmaakt in haar belang te handelen, als men de hogere eenheid van staat en volk: en daarmede tevens die klasse-zelf vernietigt – maar wat kan dat de heren van de N.V. schelen, o Menenius Agrippa? En de hulp van een zelfs nu ongelooflijk corrupte pers, en frazen, en geintjes…

Maar misschien, och misschien is de Tarpeïsche Rots nog altijd niet zo heel ver van het Kapitool!

Nee, dan heb ik liever de anarchisten, dat zijn tenminste mannen (al zijn helaas heden ook van hen de meesten bv. door de ‘klassenstrijd’-klets aangetast) en geen speculanten als de communisten, die niet zozeer in het hiernamaals, als wel hierna, na de grote Kladderadatsch, hun beloning verwachten. Ook zal geen gezonde staat het ooit zonder iets als anarchisten kunnen stellen : zij zijn nodig als accent, als ferment, als complement, als het slechte geweten, het memento mori van élke staat; als de belichaming van ‘het andere’, het rebellerend individu, de mens alleen. Iedere geest is in zekere zin ‘fascist’ en in zekere zin anarchist. Wie het niet beide is, is niet compleet en dus geen – mens. Dit geef ik toe. Ik geef nog meer toe : dat er geen goede regeringsvorm bestaat of bestaan kan, geen vorm, die waarborgt dat de macht inderdaad in handen komt van hen die haar waard zijn en haar weten te gebruiken – voor de staat, voor allen. Want het is een volkomen noodzakelijk, hoewel niet het enige, standpunt : dat de staat alles is en de mens niets; dat er geen hogere roeping

voor de mens kan zijn, dan een goed burger van een goede staat te zijn. Daarom is het zo jammer, dat wij om misschien een goede, althans iets minder slechte staat te krijgen, beginnen moeten met slechte burgers van deze, de république des camarades, stakende en saboterende arbeiders van de N.V. Gorgias & Co., ongehoorzame schapen der 'mauvais bergers' te zijn. De beste waarborg voor de deugdelijkheid ener regering is, dat zij er 'gekomen' is met – schrik niet – geweld; inderdaad; geweld. Geweld onderstelt tenminste moed en offervaardigheidl Dat is alweer ge-vaar-lijk; er kunnen Shakespearse koningsdrama's van komen. Maar : gevaar is niet gevaarlijk, zeg ik altijd : niet het vuur is de dood, de doofpot is de dood. Die is de wisse ondergang van volk en mens. Want, zo er dan al geen schema is dat een goede regering waarborgt, is er toch tot vreugde van hen, die graag schema's zien, wel een schema dat de allerslechtste regering waarborgt, en dat is het democratische. Multatuli, onverdacht toch, merkt op dat het wel toevallig mogelijk is, dat een erfelijk koning bekwaam is, terwijl een verkozen kamerlid dat onmogelijk zijn kan (Toen! En nu…). Dit is tevens een der vele redenen, waarom de beste republiek slechter is dan de slechtste monarchie.

Nee, goddank, er is ook hier geen schema, er is niets dan verlies en herstel van evenwicht, van een telkens nieuw evenwicht. En dat is goed. Er is geen 'ideaal' dan dit op-en-neer (al wordt het voor ons wel zeer tijd, dat er weer eens een 'op' komt!) en dit 'ideaal' is altijd werkelijkheid, zelfs nu…

O, wat zou het leven vervelend zijn, als de mensheid naar de wijzen luisterde! Als het na alle mislukkingen eens werkelijk gelukte, een 'schema', een 'vorm', een volmaakt schema te vinden. Of nee, een volmaakt schema zou geen schema kunnen zijn. Elke vorm verliest tenslotte zijn inhoud en elke inhoud zijn vorm. Zal ik het er dan maar op wagen, de zaak – niet 'zaak' ditmaal – die ik voorsta ermede te schaden, als ik zeg dat er ook hier goddank. geen 'Waarheid' is! Welja, eergisteren nog was het socialisme, dat nu de leugen der leugens is, de 'waarheid'.

Das Wahre war schon längst gefunden,
Hat elde Geisterschaft verbunden,
Das alte Wahre, fass es an!

(Ik kan het niet helpen, dat bijna alle verstandige dingen al door Goethe gezegd zijn). Nee, gelukkig begrijpt de mensheid de wijzen niet – de wens van Multatuli 'leert lezen!' zal nooit vervuld worden – en begrijpt de mensheid alleen de dwazen, die de wijzen verkeerd en te laat begrepen hebben, en dan dikwijls nog weer verkeerd en te laat… Omdat dit alles zo is, moeten van tijd tot tijd oorlogen, revoluties en dergelijke de mensen tot de daadwerkelijke wijsheid terugbrengen, en dat maakt het leven veel interessanter. 'Le public a plus d'esprit que Voltaire lui-même.' Ook een regering der 'besten', zoals enige tijd geleden allesbehalve 'besten' in groepen als Clarte 'eisten' (natuurlijk), zou malligheid zijn. De besten hebben wel wat beters te doen dan regeren, hebben beter materiaal van node dan mensen, waarvan de meerderheid (en wát een meerderheid! minstens 99,9% inplaats van 'de helft plus een' ditmaal) aan de aap 'nog niet toe is' : verf, steen, papier en dergelijks, en zouden ook slechte regeerders zijn. Zij zien te ver… Want ook een goed, een zeer goed regeerder is geen meel voor ouwels, wat natuurlijk geen verdediging der allerslechtste regering is ('I contradict myself? Very well, I contradict myself!' Whitman).

Wijsheid en leven zijn eeuwig vijanden. De wereld, en ook Holland en zijn regering, zijn juist zoals zij wezen moeten: dood. Maar ik ben ook juist zoals ik wezen moet: ik leef, en ik wil ze anders helpen maken!

Ik wil nu niet terugkomen op de vragen, of Holland wellicht nog te redden is, en of wij wel het recht bebben, te trachten Holland nog te redden, maar alleen vragen : hoe is Holland misschien nog ·e redden? En dan moet ik nogmaals zeggen, dat men bijvoorbeeld niet van tyfus genezen is, als men door een koud bad koortsvrij is, integendeel. Een 'goede', 'sterke' regering, inplaats van de tegenwoordige, ellendige, passende, nú op Holland gezet, zou de ondergang van land en volk waarschijnlijk nog verhaasten. Een 'fascistisch' geregeerd bedorven volk is… een fascistisch geregeerd bedorven volk, en niets meer. Als wij te gemakkelijk winnen, verliezen wij zéker.

Zoals wij zijn, missen niet alleen de kracht, wij missen het recht om als natie voort te bestaan. Een 'sterk bewind' zou misschien voor een ogenblik de schijn redden. Toch wil ik toegeven dat men nu wel zeggen mag : red wat nog te redden is, en zelfs, dat men ook wel eens op de verkeerde weg zijn doel kan naderen. Maar er is nog geen stap zelfs op de verkeerde weg gedaan!

Men hoort weleens zeggen : 'wij hebben geen Mussolini.' En dit is zeer dom. Toen Italië ziek (schoon lang niet zo ziek als Holland) was, sliep Mussolini in Zwitserland onder de bruggen en bedelde langs de straat (ja, nette Nederlanders!). Wie kan zeggen hoeveel en hoe geweldige mannen er onder de Hollanders, die heden in soortgelijke omstandigheden leven, te vinden zouden zijn of, nogmaals, in het N.-I. Leger en het Franse Vreemdelingenlegioen? Niet dat het toevallig een Mussolini had, redde Italië, en Holland zou met geen toevallige Mussolini te redden zijn. Italië redde zichzelf, en zo kon Mussolini op de plaats komen waar hij nodig was. Ook het fascisme was niet zozeer geneesmiddel als : teken van genezing.

Ik moet nog dít zeggen. In zijn brief aan de koningin wilde blijkbaar dr. Verviers de vraag, die niet te beantwoorden is – 'waar is dan onze Mussolini?'- tóch beantwoorden en noemde toen een naam : Zimmermann. Ik ben ervan geschrokken. Iemand, wel te weten, die het, als al de anderen, gaarne nog wat verder zou brengen dan hij het gebracht heeft, in deze wereld der Assiette au Beurre, maar die het er ver genoeg gebracht heeft om zijn waardeloosheid te bewijzen, nee, dat zou niet gaan! En gelukkig, zo gaat het ook niet. Het zal heel veel strijd kosten, om zelfs maar de mogelijkheid van een sterke regering in Holland te krijgen. Want er is geen gezonde regering zonder een gezond volk, en er is geen volk gezond zonder strijd. In de strijd moet blijken, of Holland nog te redden is, in de strijd moet opkomen de man die redden kan, en die misschien nú nog wie-weet-waar is en wie-weet-wat doet. Ook áls het mogelijk was hem nu te vinden, dat zou niet baten. Een staat wordt niet gemaakt maar veroverd, een volk groeit of sterft en wordt nooit weer, wat het reeds eenmaal was.

Niets is dan ook dommer, dan 'reactie' te willen, of het zou moeten zijn, het fascisme 'reactie' te noemen, wat echter meer gebeurt door hen die wel dom, maar heel slim zijn… Er wordt niets 'hersteld'… gaat dan soms Pothuis weer achter de voddenkar lopen en 'oukleerrrr!' schreeuwen inplaats van 'Arbeiders, Kameraden!?…'

Het spreekt vanzelf, dat men heden een sterke neiging heeft, om Holland als iets heel bijzonders, als een uitzondering, als een etterpuist op het gezonde lichaam der mensheid te beschouwen. Vooral natuurlijk, als men andere landen kent. Toch is dat eenzijdig : ook hier heeft een gezond lichaam geen etterpuisten. Geen volk is heden werkelijk gezond, er is 'een beetje Holland' in alle landen.

'Democratie' is ook hier niet ziekte, maar ziekteverschijnsel. De ziekte zelf (dit is een brochure en geen leerboek) heette: rationalisme. (Zetter! in godsnaam niet 'nationalisme'). Wij aanschouwen het typische einde ener 'beschaving' die, naar men dan zegt, 'het contact met het leven verloren heeft,' die als… een democratische regering op, hoven op, een volk, op, hoven op, de mensheid hurkt en van haar teert, een 'verstandige' levenshouding van mens en mensheid, die de aller-onverstandigste is, omdat de eerste plicht van het verstand is zijn eigen grenzen te kennen. Er is in meer dan een betekenis iets als 'heimwee' in wat 'fascisme' heet.

Was niet juist de mogelijkheid van dit voor de wijzen aller eeuwen de zonde Gods, de flater van de Demiurgos, de wond van Indra?

Het is nu een uur, waarin veel dat geworden is bewust wordt, en veel dat bewust was nog worden moet. Er zijn dan ook al veel slechte en zelfs enige vrij goede boeken over deze dingen geschreven; niet toevallig juist in de tijd van het fascisme. – Maar stil, deze brochure mag niet mystiek worden, integendeel, zij moet zeer rationeel voor het irrationalisme pleiten, en zo weinig mogelijk laten vermoeden van de tegenstrijdigheid der Waarheid Zelf. Zij moet ook zonder al te veel schade verdragen kunnen worden door hen, die geloven dat er 'een Waarheid' is, die 'zo' is of 'zo', die 'gezocht' moet worden tot zij 'gevonden' is, 'nagestreefd' tot zij 'bereikt' is, en dan voor alle komende geslachten bewaard in een aardig doosje van bordpapier met veel watten; zij die nimmer zullen bevroeden, dat de 'Waarheid', voordat zij 'gevonden' of 'bereikt' is, allang ergens leugen is

geworden. Want zij, die het eerste geloven en het tweede niet begrijpen, dat zijn degenen die wij nu van node hebben!

Alles is heden bedacht en berekend. Er is geen plaats meer in deze wereld voor avontuur, imprévu, élasticité, fantasie en 'demonie'. Het allerdomste verstand geldt alleen. God is 'stil gaan leven'. Het is een dode tijd, een tijd zonder ziel, zonder geloof, zonder kunst, zonder liefde (haar draagster, de zeer irrationele vrouw, is tot een uiteraard minderwaardige man geworden, ja zelfs begiftigd en vergiftigd met het erbarmelijke 'kiesrecht'). En zelfs de laatste nooddeur naar het leven moet gesloten, de drank moet 'afgeschaft' , het verdorde volk moet 'drooggelegd' worden. Dit is geen tijd meer, een overgang, wie weet waarheen? 'Wir haben die Wahrheit gefunden, sagen die letzten Menschen, und – blinzeln' (Nietzsche).

Hier valt een Marsbewoner mij in de rede, en vraagt: 'Er is dus blijkbaar in jullie wereld ten koste van het belangrijke tenminste het ónbelangrijke bijzonder goed, rechtvaardig en "verstandig" geordend, en men zegt daarom "fascisme in Holland is farcisme"?' Nee, o Marsman, zeker niet, nooit en nergens minder. Zij hebben geen staat meer hoven zich. Maar nooit waren zij afhankelijker,van iedereen. Zij zijn niet meer, zij 'gelden' en gelden weinig. Zo straft de geschonden natuur voor de zonden van de 'geest'. Zeker, 'Auch das Unnatürliche ist Natur,' maar het verzet daartegen is weer en evenzeer natuur.

Als alles anders wordt dan wij willen – en waarom zou het niet anders worden? – dan kan men ons weer 'dwazen' noemen. Elke daad kan een 'dwaasheid' heten, is in zekere zin een dwaasheid. En wie bang is een 'dwaas' te heten, ja te zijn; wie bang is het levend deel van een levend geheel te zijn; wie niet 'dienen' wil; wie terwille van zijn kostbare 'persoonlijkheid' geen 'factor' wil zijn en misschien het omgekeerde bewerken van wat ~ dacht; wie schuwt een 'melaatse des geestes' te worden; wie geen 'stukje' kan zijn, geen blad in de wind, geen dier in nood, geen soldaat in een loopgraaf, geen man met knuppel en revolver op de Piazza del Duomo (of op de Dam) ; wie niets begint als hij het einde niet ziet, wie niets doet, om geen domheid te doen – : die alleen is de ware ezel!

Men bezit niets, wat men niet weg kan smijten, ook zichzelf en zijn eigen leven niet.

Dwaas meer dan alles is naast het leven te staan. Wij zijn een stukje van het gehele leven, of wij zijn niets. Bovendien zijn wij natuurlijk ook ieder het gehele leven; maar zodra wij het deel niet meer zijn, zijn wij ook het geheel niet meer, alle in de duisternis zuchtende 'wijsheid' ten spijt. De wijsheid rent in de zonneschijn!

En daarom kunnen wij nu misschien deze 'république des camarades', deze stal van 'mauvais bergers', uitmesten. Ja, met geweld Ja met 'onwettige middelen'! Door frazen is 't volk bedorven, 't zal door frazen niet genezen worden (Multatuli). Nogmaals dan: te wapen!

(Gij vindt mij een slecht propagandist? Ik ben geen propagandist? Dit is geen program? Nee, dit is wat ik te zeggen had).

Zaal, Wim (1971) Lenin stinkt en andere satirische geschriften gekozen door Wim Zaal. Amsterdam: De Arbeiderspers.